

людьми (від президентів до простих робітників) в різних ситуаціях (від війни до наукового семінару) при цьому лишатись непоміченим. Ніяка інша професія не надасть можливості побачити стільки інших країн, вивчити стільки інших звичаїв.

Професія перекладача без сумніву складна, але вирішення перекладацьких завдань можна полегшити, якщо володіти необхідним мінімумом відомостей про професію перекладача. І завдання кожного викладача перекладацьких дисциплін полягає у наданні майбутнім перекладачам необхідного мінімуму відомостей про дану професію і формуванні позитивного ставлення у студентів до своєї майбутньої професії. До мінімуму відомостей про професію перекладача входять відомості про моральний кодекс та етику перекладацької професії; інформація про робочий контракт, в якому обговорюються функції і оплата роботи перекладача; знання про захист прав перекладача і організації, які цей захист забезпечують; інформація про рівень і умови роботи західних перекладачів та інше. Викладачам перекладацьких дисциплін потрібно вчити майбутніх перекладачів поважати свою майбутню професію і вони, в свою чергу, навчать поважати свою професію замовників перекладу.

Формування стійкого позитивного відношення до професії – одне з актуальних питань педагогіки і педагогічної психології. Тут ще немало невіршених завдань. У сучасних умовах динамічного розвитку професійних знань, через вимоги, що висуваються до особи, про безперервну професійну освіту і вдосконалення, подальша розробка вказаної проблеми набуває великої значущості. Її конкретне рішення багато в чому залежить від спільних зусиль педагога і психолога – як на стадії роботи профорієнтації в школі, так і в процесі професійного навчання. Ці зусилля в основному зводяться до надання особі компетентної психолого-педагогічної допомоги в пошуку професії для себе і себе в професії. Звичайно, завдання це нелегке, та зате важлива і благородна справа, її успішне вирішення допоможе людині запобігти перетворенню своєї майбутньої професійної долі в шлях без мети і орієнтирів.

Література

1. Асеев В.Г. Мотивация учебной деятельности и формирование личности. – М., Питер, 1976. – 234 с.
2. Анастези А., Урина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2001. – 102 с.
3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000. – 388 с.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Создание личности. – М.: 1977. – 570 с.
5. Реан А.А. О ценностно-мотивационной сфере студентов-универсантов / А.А. Реан, Т.В. Андреева, Н.Н. Киреева // Ананьевские чтения – 99: Тезисы науч.-практ. конф. – 1999. – С. 2.

УДК 81.25.27

КРАМАР В.Б.
(Хмельницький)

ПЕРЕКЛАД ІНВЕРТОВАНИХ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Розглянуто функціональні і стилістичні особливості інвертованих елементів речень в англійському та українському художньому мовленні. Означено загальні методи перекладу цих одиниць. На матеріалі роману М. Спарк “Симпозіум” визначено конкретні прийоми адекватного відтворення інвертованих елементів залежно від їхнього типу і контексту.

Шляхи перекладу інвертованих одиниць синтаксису з англійської мови на українську сьогодні ще мало досліджені. Вітчизняні перекладознавці нечасто обирають цей аспект предметом дослідження. І хоча В. Кухаренко справедливо посилається на слова У. Новотна, про те, що “з усіх елементів, які надають осмисленість висловлюванню, наймогутнішим є синтаксис...” [3, с. 59], за винятком окремих слушних розвідок у дисертації О. Мушніної “Граматичні особливості українського перекладу англомовної науково-технічної та художньої прози” [5] ми не знаходили в сучасній українській філології інших ґрунтовніших досліджень з теми. Російські лінгвісти, зокрема В. Бреус, В. Шевякова, С. Толстой, приділяють проблемі пильнішу увагу, однак, невизначеного досі залишається більше, ніж конкретних рекомендацій. Отже, об’єктом нашої наукової розвідки стануть інвертовані синтаксичні одиниці англійського художнього мовлення, а предметом – засоби їхнього адекватного відтворення у перекладі українською мовою.

Функція інвертованого члена речення полягає у створенні додаткового логічного чи емоційного змісту. Англійська і українська мовленнєві культури можуть по-різному оформлювати зазначені

змісти, особливо з огляду на різну природу синтаксису двох мов. Завдання адекватного відтворення цих змістів з використанням вимог як лінгвістичної так і ситуативної моделей перекладу інколи залишається невиконаним навіть фаховим перекладчем. У першому випадку експресивність тексту часто стає заниженою, усередненою, у другому – вона може відбивати характер перекладацького темпераменту більше, ніж авторський.

У статті на матеріалі роману М. Спарк “Симпозіум” ми розглянемо можливі способи перекладу різних інвертованих синтаксичних одиниць. Спробуємо дати окремі рекомендації щодо особливостей їхнього відтворення у певних контекстах, зокрема, обов’язковості чи – ні застосування граматичних трансформацій з метою збереження відповідного прагматичного потенціалу.

Найзагальнішою властивістю індивідуальної поетики М. Спарк виступає прийом відчуження (Б. Брехт). У художньому тексті письменниці домінують деталі, а не цілісність, динамічні процеси переважають над статичними. Одним із основних формальних лінгвістичних засобів втілення такого поетичного малюнку у творах М. Спарк виступає активне використання інверсії. Її роль полягає в наданні об’єктові зображення, або його діям, додаткових несподіваних рис, які гіперболізують, навіть викривляють природу цих об’єктів або дій. Синтаксична інверсія і пов’язане із нею явище логічної емфазі безпосередньо впливають і на актуальне членування речення.

Інвертовані компоненти в реченнях тексту роману “Симпозіум”, що виражені через граматичний додаток або обставину, часто не несуть у собі логічного наголосу. Ми погоджуємось тут із думкою Н. Шевякової [4, с. 174], що таким чином англійський автор не створює додатковий логічний акцент у змісті висловлювання, а просто наголошує на тіснішому, ніж звично, формальному зв’язку з попереднім реченням. Художнє навантаження такої манери полягає у тім, що він певною мірою пришвидшує сюжетний розвиток у кульмінаційні моменти, як того і вимагають універсальні закони детективного жанру.

У цьому випадку для перекладача цілком достатнім буде точне (без використання перестановок) відтворення синтаксичної структури оригінального речення. *Many were the ideas for this course put forth by Hurley and Chris* [1, с. 41]. **Безліч ідей** виникло у Харлі та Кріс щодо обрання головної справи. (переклад наш – В.К.).

Інколи інвертовані додатки (особливо непрямі) і обставини та завжди інвертовані присудки несуть не просто експресивне навантаження, а стають рематичними елементами висловлювання. Індикатором такого розуміння функції цих мовних елементів стає загальний зміст контексту і відсутність спільних формальних компонентів з попереднім реченням або реченнями. Автор роману використовує цю техніку, аби привернути увагу читача до якогось персонажа, його дій, особливих рис, до часу чи місця дії тощо. *Very carefully she set out, along the top of the counterpane, a series of worn-out teddy bears and other woolly animals, and three long-handled dolls* [1, с.131] **Дуже ретельно** вона порозкладала на покривалі кількох старих плюшевих ведмедиків, інших пухнастих тваринок і три довгоруки ляльки. *To her cousin Ronald Sykes with whom she had supper that night Annabel said, I hear you’re going to Chris Donovan’s dinner party.* [1, с. 59] **А своєму двоюрідному братові Рональду Сайкові** на обіді у той вечір Анабель закинула: “Кажуть, ти збираєшся до Кріса Донована на вечірку”.

З огляду на вимоги ситуативної перекладацької моделі, інверсія в українському варіанті завжди повинна зберігатись. Зрозуміло, що експресивна і(або) прагматична наповненість другого рядного інвертованого члена в аналітичній мові буде сильнішою, ніж у синтаксичній. Для збереження загального естетичного впливу такого типу мовних одиниць у перекладі принципова увага повинна приділялась прагматичному ефектові, що виникне у цільовій мові. Стилістичні закони української мови тут важитимуть більше, ніж, за всіма застереженнями, – стилістика оригіналу. У разі необхідності експресивність інвертованих синтаксичних одиниць мови оригіналу повинна компенсуватись за допомогою лексичних засобів. *What they don’t take, not what they take, is significant.* [1, с. 16] **Але ж вражає якраз не те, що вони взяли, а те, чого вони не взяли.**

При перекладі речень змішаного типу, зміст яких був навмисно заплутаним автором роману, подеколи виникала така ситуація, що формально точне їхнє відтворення призвело б у перекладі до хибної неоднозначності. У цих випадках, з огляду чи то на стилістичні вимоги української мови, чи на логіко-естетичні особливості авторського речення, обов’язково застосовувався прийом зовнішнього членування. У такий спосіб рема оригінального речення у перекладі відривалась від свого найближчого контексту. Актуальне членування англійського оригіналу могло зазнавати порівняно незначних структурних змін: з’являлись нові додаткові акценти, що певною мірою забирали на себе увагу читача від головної вузько контекстуальної реми. Однак сама така рема була обов’язково відтворена у наступному за порядком реченні перекладу, а прагматичне або експресивне її наванта-

ження – по-можливості компенсовано за допомогою лексичних засобів української мови. *In the kitchen where the vandals had not penetrated was a cupboard which contained various bottles of drinks, she pounced on a bottle of brandy, and mixed up her latest-learned brew.* [9] *А на кухні, куди вандали чомусь не вдерлися, стояв сервант із численними напоями. Вона схопила пляшку з бренді й змішала коктейль, рецепт якого взяла напередодні.*

Таким чином, ми підтримуємо думки тих перекладознавців (А. Нойберт, Г. Гачечеладзе, В. Радчук), котрі вважають виважене втручання перекладача у текст оригіналу виправданим, а щодо окремих перекладацьких одиниць – і обов'язковим. З іншої точки зору, у дослідженому нами аспекті слід уникати протилежних дій, а саме – механічного втручання перекладача у синтаксичну структуру оригіналу. Йдеться про нічим, окрім “нормативності” синтаксису цільової мови, не зумовлені перестановки інвертованих елементів речень.

У той же час, надмірний “пуризм” іншої точки зору (В. Бархударов, А. Фьодоров, певною мірою і В. Барка) може призвести (і часто призводить) до появи сірих, “штампованих” перекладів, що не викликають у цільового читача реакції, яку оригінал викликав у культурі оригінальній. Подальші дослідницькі розвідки повинні стосуватись вивчення відмінностей функціонального навантаження інверсії в англійській та українській мовах і питань перекладу інвертованих синтаксичних одиниць у різних мовленнєвих стилях.

Література

1. Spark M. Symposium. – London, Routleg, 2005. – 327 p.
2. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – СПб., 2001. – 320 с.
3. Кухаренко В.А. Интерпритация текста. – Вінниця, 2004. – 261 с.
4. Шевякова В.Е. Современный английский язык: Порядок слов, актуальное членение, интонации. – М., 1980. – 193 с.
5. <http://disser.com.ua/contents/3388.html>

УДК 82.091.111–209Б18

КУДЛЕЙ О.П.
(Хмельницький)

УКРАЇНСЬКА ТЕМА У РІЧИЩІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ПОШУКІВ ЛОРДА БАЙРОНА

В епоху романтизму, с початком наполеонівських воєн, набуває популярності тема екзотичного Сходу, до якої залучали і східноєвропейські країни. Стаття присвячена особливостям романтичної поеми Байрона “Мазепа”, що стала етапом духовно-естетичної “еволюції” поета.

Західноєвропейський романтизм, який був підготовлений пильним до внутрішнього світу людини Просвітництвом, відкрив безліч можливостей для зосередження творчої уваги митця. Ганс-Георг Гадамер зазначав: “Назустріч Просвітництву відбувався протилежний рух – рух життя, яке вірить у себе, на захист і збереження міфічних чарів у самій свідомості, навіть за визнання їхньої істинності” [3, с. 105].

Для вирішення художніх завдань у мистецтві вже не було пересторог і обмежень ані на рівні касти, ані країни, ані нації. Навпаки, дещо замкнута у попередні епохи цікавість творця сягає за обрії у пошуках сюжетів і тем. Наразі виразник принципів певного соціального кола або художньої програми у попередні століття – герой – стає універсальним або навіть космополітичним. З’явившись ще в епоху Ренесансу цікавість до мистецтва і культури інших народів (завдяки колонізаторській політиці і популярному мореплавству у Великій Британії) стає тепер чинником ідейно-естетичної концепції і англійської літератури. І погляд Байрона як започатковувача типу романтизму з характерними рисами з якими він сьогодні перш за все асоціюється – з конфліктом і втечею від суспільства, яскраво вираженою індивідуальністю, самотністю героя – прикутий не тільки до загально-відомих європейських, а і до національних культурних традицій і сюжетів інших народів. Не обминула увагу митця і українська історія, а саме постать легендарного гетьмана Мазепи, якою Байрон зацікавився через реальні обставини його життя, вирішуючи образ реальної людини у романтичному аспекті, розглядаючи їх в аспекті романтизму.